

Benedikta Garate Etxebarria

*Abadiño,
Bizkaia
(1928-2021)*

Aurkibidea

Biografia

Mendiola auzoko Larringanen jaio zen. Gurasoak auzo berekoak zituen, ama bere jaiotetxekoa. Umetatik hasi behar izan zen baserriko beharretan garai hartako ume gehienak bezala. Gerra Zibilean etxea erre zien eta konpondu arte auzoko beste etxe batzuetan bizi izan ziren. Bere auzoko [Mari Arrieta](#)gaz batera egin genion grabazioa. Ezkondu ostean Oromiñora (Iurreta) joan zen bizitzera. Argazkian ezkerrekoa da Benedi.

Zintak

ABD-014

- **Proiektua:** Abadiñoako ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Goiria Mendiolea, Nerea
- **Data:** 2012-11-14
- **Iraupena:** 63 min
- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Kodifikatzailea:** Goiria Mendiolea, Nerea

ABD-015

- **Proiektua:** Abadiñoako ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Goiria Mendiolea, Nerea
- **Data:** 2012-11-14
- **Iraupena:** 44 min
- **Euskarria:** Bideo digitala

Pasarteak

1. Lagunekin hika, beraien artean zuka

- **Erref:** ABD-014/002
- **Iraupena:** 0:00:55. **Hasi:** 00:00:27. **Bukatu:** 00:01:22
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Tratamenduak
- Euskara » Tratamenduak » Hitanoari buruz

Laburpena:

<p>Eskolara elkarrekin joan arren, gazte denboran ez ziren askorik ibili elkarrekin. Gainerako lagunekin hika egiten zuten berba, baina beraien artean ez.</p>

2. Benediktaren etxea gerran erre

- **Erref:** ABD-014/006
- **Iraupena:** 0:01:30. **Hasi:** 00:04:51. **Bukatu:** 00:06:21
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren eragina

Laburpena:

Mendiolako Larringan baserrian jaio zen Bendikta, hiru etxe dira. Horietako bat haize-errota da; nortzuk bizi ziren bertan aipatzen dute. Benedikta eta bere etxeok ere bizi ziren etxe horretan gerraostean, gerra garaian etxea erre zitzaien-eta. Pinu-egurragaz jaso zuten etxe berria, arineketan.

3. Larringaneko haize-errota; behientzako iratan

- **Erref:** ABD-014/008
- **Iraupena:** 0:01:14. **Hasi:** 00:07:51. **Bukatu:** 00:09:05

- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Errota
- Baserria » Baserriko lanak » Mendiaren aprobetxamendua

Laburpena:

Larringaneko haize-errota, izenak berak dioskun legez, haizearen indarrak jartzen zuen martxan. Benediktan ez zuen ezagutu haize-errota martxan, baina ira zapaltzen zelan ibiltzen ziren gogoan du. Behiei azpiak egiteko erabiltzen zuten ira. Ia Urkiola ondoraino joaten ziren iratan.

4. Umetatik itaurrean

- **Erref:** ABD-014/010
- **Iraupena:** 0:02:42. **Hasi:** 00:09:40. **Bukatu:** 00:12:22
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua

Laburpena:

Beraiek umeak zirenean Mendiolako bizimodua zelakoa zen kontatzen dute. Behien aurrean itaurrean zein ur bila, beti aritzen ziren beharrean. Eskolara "patx egin" (sasieskola) ere egiten zuten, baserriko beharrak garrantzitsuagoak ziren sarritan-eta. Behien aurretik itaurrean joatea baino, txarragoa ei da atzetik joatea. Denek ez zuten balio itaurlarirako.

5. Lurra lantzeko tresnak

- **Erref:** ABD-014/011
- **Iraupena:** 0:01:44. **Hasi:** 00:12:22. **Bukatu:** 00:14:06
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko tresnak

Laburpena:

Burdinarea, triki-trakea, area, narra, goldea... ziren lurra lantzeko tresnak. Bakoitza zertarako erabiltzen zen. Bien etxeetan laiaketan ibili izan ziren, baina beraiek ez dira aritu horretan; indar asko behar zen.

6. Gari-lanak; trilladorea

- **Erref:** ABD-014/012
- **Iraupena:** 0:01:40. **Hasi:** 00:14:06. **Bukatu:** 00:15:46
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Garia
- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Auzokoen arteko harremana

Laburpena:

Garia azaroan ereiten da. Erein eta gero ez da jorratu behar. Hazten utzi, ebaki eta jo egin behar izaten zen. Hasieran eskuz jotzen zen, makinaz jotzen hasi

aurretik. Benediktaren etxera trilladorea heldu zen, Marirenera ez. Trilladoreak garia zakuetan sartu eta galtzua sabaira botatzen zuen. Elkarri laguntzen zioten auzokoek, norbere lanak eta besteenak erraztuz eta murriztuz.

7. Arto-lanak

- **Erref:** ABD-014/013
- **Iraupena:** 0:00:54. **Hasi:** 00:15:46. **Bukatu:** 00:16:40
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Artoa

Laburpena:

Artoak gariak baino lan gehiago du: erein, jorratu, batu, puntako "ganille" kendu behiei emateko, urkuldu (garandu)...

8. Artoaren malutakaz lastamarragak egin

- **Erref:** ABD-014/014
- **Iraupena:** 0:01:21. **Hasi:** 00:16:40. **Bukatu:** 00:18:01
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxearen egitura

Laburpena:

Artoaren malutak (azala) lastamarragak egiteko erabiltzen zituzten, koltxoia berrualdekoa.

9. Etxean urik ez

- **Erref:** ABD-014/015
- **Iraupena:** 0:02:14. **Hasi:** 00:18:01. **Bukatu:** 00:20:15
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Berrikuntzak » Argindarra eta ura

Laburpena:

Gari-jotean hauts asko ateratzen zen eta asko zikintzen zen. Etxeetan ez zuten urik eta etxe aurreko putzuan edo patinean hartutako urarekin garbitzen ziren. Edateko uraren bila, iturrira joaten ziren. Benediktak dio iturriko ura metal-ura zela eta lapikorako ez zuela balio nahiz eta edateko bai balio izan. Txinbo xaboia erabiltzen zuten orduan ere, onena ei da.

10. Arkakusoak eta zorriak

- **Erref:** ABD-014/016
- **Iraupena:** 0:01:47. **Hasi:** 00:20:15. **Bukatu:** 00:22:02
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Garbitasun pertsonala

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
- Fauna » Natura » Basoko animaliak » Zomorroak

Laburpena:

Ardi (arkakuso) eta zorri asko egoten zen beraien ume eta gazte garaian. Gaur egun txakurrek badituzte ardiak, Marik dioen moduan "gitarra jotzen hasten direnean" igartzen zaie hori. Gaur egun etxean ez dute animaliarik. Benediktari kortara sartzen zaizkio katuak, saguak harrapatzeko onak dira.

11. Arropak garbitzeko lixiba egiten zuten

- **Erref:** ABD-014/017
- **Iraupena:** 0:02:31. **Hasi:** 00:22:02. **Bukatu:** 00:24:33
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa garbitzea

Laburpena:

Arropak garbitzeko lixiba egiten zuten. Lixiba zer zen azaltzen dute. Benedikta Atxartera, harrobietatik gora, joaten zen astoz. Beldurrez joaten zen jende asko ibiltzen baitzen handik. Mariren etxe inguruan putzu eta iturri ederrak zeuden; Benediktaren etxe inguruan zegoen putzua sarritan sikatzen zen.

12. Surteko hautsa garbitzeko ona

- **Erref:** ABD-014/018
- **Iraupena:** 0:01:27. **Hasi:** 00:24:33. **Bukatu:** 00:26:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa garbitzea

Laburpena:

Surteko hautsa esne-kantinak garbitzeko eta lixibari botatzeko erabiltzen zuten. Surteko hautsak kolore ona ematen zion guztiari. Erenoitza-orriak arropen botatzen zizkien garbitzerakoan, usain ona emateko.

13. "Isillue"

- **Erref:** ABD-014/019
- **Iraupena:** 0:01:33. **Hasi:** 00:26:00. **Bukatu:** 00:27:33
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxearen egitura

Laburpena:

"Isillue" ezkaratzean (sukaldean) izaten zuten. Bi zatitan banatzeko erabiltzen zuten jesarleku luze bat zen eta ohol bat jartzen zuten gorantz, ezkaratza bitan banatzeko horma bat legez.

14. Etxearen egitura; komunik ez

- **Erref:** ABD-014/020

- **Iraupena:** 0:01:24. **Hasi:** 00:27:33. **Bukatu:** 00:28:57
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Berrikuntzak » Argindarra eta ura
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxearen egitura

Laburpena:

Baserriak zelan banatzen ziren azaltzen dute. Beheko solairuan ezkaratza (sukaldea), logela txiki bat eta korta zuten. Komunik ez zuten. Benediktaren etxea gerra garaian erre zen eta erre ostean, etxe berria altxatzerakoan jarri zuten komuna; komun hori zelakoa zen azaltzen du.

15. "Txirikillie"

- **Erref:** ABD-014/025
- **Iraupena:** 0:03:32. **Hasi:** 00:34:11. **Bukatu:** 00:37:43
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak

Laburpena:

Mutilekin olgetan ibiltzen ziren. "Txirikillie" zer den eta harekin nola jolasten zuten azaltzen dute. Sokasaltoan jolasten zutenean, kantuak abesten zituzten. Tabaka ere jolasten zuten. Pilotak egiten zituzten amari artilea harrapatuta.

16. Hiletak eta hilkutxak

- **Erref:** ABD-014/029
- **Iraupena:** 0:05:04. **Hasi:** 00:43:25. **Bukatu:** 00:48:29
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Sakramentuak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Hiletak

Laburpena:

Etxekoren bat hiltzen zenean, apaizari esaten zitzaion. Auzokoek hartzen zuten ardura. Gaubelan errosarioa erreztatzen zen. Sepulturan kandelak pizten ziren domekero eta apaizari dirua ematen zitzaion. Meza ateratzeko dirua apaizari ematen zioten. Hilkutxak Abadiñoko arotzak egiten zituen. Umeena hilkutxa zuria eta txikia izaten zen. Bataiatu gabeko umeak aparteko lekuan lurperatzen zituzten. Umea izan eta zortzi-hamabost egunera joaten zen ama elizara.

17. Olako errotara

- **Erref:** ABD-014/031
- **Iraupena:** 0:03:38. **Hasi:** 00:50:04. **Bukatu:** 00:53:42
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Auzoak
- Baserria » Baserriko lanak » Errota

Laburpena:

Untzillan lau etxe zeuden. Untzillabarrenekoa garai batean bizitza bikoa izan zela entzun zion amari Marik. Izurtzara asteen behin izebari arrautzak eramatera joaten zen Benedi. Errotara Olara joaten ziren, artoa eta garia hartuta. Taloa, morokila, artoa eta ogia egiten zuten etxean. Errotariak beretzat zati bat hartzen zuen.

18. Durangoko bonbardaketa hil zen Mariren ahizpa

- **Erref:** ABD-014/032
- **Iraupena:** 0:03:41. **Hasi:** 00:53:42. **Bukatu:** 00:57:23
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerran hildakoak eta zauritutakoak
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren eragina
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:

Gerra garaian Aramaiora eta Arratiaraino joaten ziren Benediktaren senideak errotara. Marik kontatzen du bere aitak anaia nola eraman zuen medikuarengana gauez bizkarrean Aramaioraino. Mariren ahizpa Durangoko bonbardaketan hil zen, esnea banatzera joanda. Bonbardaketako oroitzapenak.

19. Etxea erreta, batetik bestera ibili behar

- **Erref:** ABD-014/033
- **Iraupena:** 0:04:30. **Hasi:** 00:57:23. **Bukatu:** 01:01:53
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Auzokoen arteko harremana
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren eragina

Laburpena:

Etxea milizianoz beteta egon zela entzun izan du Marik. Benediktaren etxea erre egin zuten. Benedikta senideekin Tellerian egon zen eta erreketek joan ziren behin. Mendiola libre zegoela esan zietenean, aita etxea garbitzera joan zen baina hurrengo egunean, etxea erreta zegoen. Nondik nora ibili ziren kontatzen du. Etxe-errea batzen bere anaia ibili zela uste du Benediktak, baserria erre zitzaielako.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.

2025-11-17

CC-by-sa | Ahotsak.eus

Badihardugu Euskara Elkartea

Markeskua Jauregia, 20600 Eibar

943121775 - ahotsak@ahotsak.com